

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2040-luvulle

Kun opetus- ja kulttuuriministeriö johtama korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2040-työ käynnistyi keväällä 2025, aloitti Tieteentekijät oman sisäisen visiotyön sen rinnalla. Koska edustamme korkeakoulujen henkilöstöä, meille oli tärkeää pohtia myös keskenämme, mitä korkeakoulutukselta ja tutkimukselta halutaan vuonna 2040. Yhteisölliseen projektiimme on osallistunut eri tehtävissä toimiva korkeakoulujen henkilöstö vuoden 2025 aikana liiton 16 jäsenyhdistysten kautta. Sen tuloksena on syntynyt tämä tieteentekijöiden oma visio, sen tavoitteet ja toimenpiteet.

Visiotarinamme: Tieteentekijät rakentavat osaavaa ja kestäväää Suomea

Vuonna 2040 Suomi on kansainvälisesti houkutteleva tiedemaa, jossa tieteentekijät työskentelevät luovasti ja rohkeasti akateemisen vapauden ilmapiirissä. Vakaan perusrahoituksen turvin korkeakouluissa on luotu kestävät rakenteet tutkimukselle ja opetukselle. Niistä on tullut vetovoimaisia työpaikkoja, joissa urapolut ovat selkeitä ja reiluja, työsuhteet pääosin vakituisia ja palkka kilpailukykyinen.

Korkeakouluyhteisö on monimuotoinen, osallistava ja demokraattinen. Opiskelijat voivat keskittyä opiskeluun ilman kohtuuttomia paineita. Opettajilla on aikaa tukea monenlaisia oppijoita. Tieteentekijöiden työtä arvostetaan. He voivat keskittyä olennaiseen, uuden tiedon tuottamiseen ja sen jakamiseen.

Tieteentekijät tekevät tutkimusta, joka ei ole sidottu lyhytnäköisiin taloudellisiin mittareihin, vaan pitkäjänteisesti syntyvään laatuun ja vaikuttavuuteen. Kansainväliset verkostot ovat aktiivisia, liikkuvuus sujuvaa ja perheellisillekin mahdollista.

Yhteistyö yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välillä on hedelmällistä. Duaalimalli on kehittynyt vahvuudeksi, joka palvelee niin tiedettä, kansallista osaamistason kasvua kuin työelämää.

Kaikkien mahdollisuus jatkuvaan oppimiseen on elimellinen osa työelämän kilpailukykyä ja suomalaista hyvinvointia.

Tässä tiedemaassa tutkimus ja koulutus eivät ole vain välineitä. Ne ovat kansallista strategista pääomaa, jotka turvaavat demokratiaa ja sivistystä, vahvistavat kriisinkestävyyttä ja kansallista identiteettiä sekä tuovat ratkaisuja globaaleihin haasteisiin.

Tieteentekijät tietävät, että heidän työnsä kantaa kauas. Se rakentaa kestäväää tulevaisuutta, vahvistaa yhteiskuntaa, se valaisee Suomen maailman tiedekartalla.

Koulutus, sivistys ja tutkimus ovat peruskalliomme

Tieteentekijöille sivistys ja tutkimus ovat korkeakoulujen ydintehtäviä, joilla on itseisarvo. Koulutus, tutkimus ja sivistys turvaavat demokratiaa ja hyvinvointia sekä vahvistavat hyvinvointivaltiota, yhteiskunnan kriisinkestävyyttä ja kokonaisturvallisuutta. Niiden avulla edistetään kestävää kehitystä ja globaalia vastuuta sekä vahvistetaan taloudellista hyvinvointia ja kilpailukykyä.

Tieteentekijät näkee Suomen korkeakoulutuksen ja tutkimuksen nykytilanteessa paljon hyviä asioita, joiden säilyttäminen on tärkeää:

- Korkeakoulutus ja tutkimus perustuvat vahvaan akateemiseen vapauteen.
- Kansainvälisyys on erottamaton osa tiedettä, tutkimusta ja korkeakoulujen toimintaa.
- Korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten henkilöstö on korkeasti koulutettua ja osaavaa.
- Korkeakoulutus on pohja yhteiskunnan kehittämiseksi. Tutkittua tietoa arvostetaan ja siihen luotetaan.
- Julkisesti rahoitettu korkeakoulujärjestelmä on Suomen menestymisen perusta.
- Korkeakoulujen ja yhteiskunnan muiden toimijoiden välistä yhteistyötä arvostetaan ja siihen kannustetaan.
- Vuoteen 2030 asti päätetyt T&K panostukset ovat merkittävä lisä tutkimussektorille.

Nykytilanteessa on kuitenkin elementtejä, jotka haastavat tieteentekemisen edellytyksiä:

- Korkeakoulujen perusrahoitusta on pienennetty samalla kun toiminnan volyymi on kasvanut. Opiskelijoita on enemmän, henkilöstöä sen sijaan ei. Tämä epäsuhta vaikuttaa kielteisesti molempiin osapuoliin. Pelkästään määrälliset tutkintotavoitevaatimukset ilman lisäresursseja heikentävät osaamisen tasoa ja tutkintojen laatua.
- Etenkin yliopistojen TKI-henkilöstö on pääosin määräaikaissäissä työsuhteissa ja kilpaillun rahoituksen varassa. Se yhdistettynä tutkimustoiminnan määrällisiin mittareihin murentaa tutkimuksen pitkäjänteisyyttä ja vaikuttavuutta.
- Akateemisen uran vetovoimaa syövät epäselvät uranäkymät, keho palkkaus etenkin uran alussa, toistuvat määräaikaissuudet, sekä tutkimuksen ja opetuksen erilaiset arvostukset.
- TKI-panostusten epätasainen kohdentuminen ja kaupallisen hyödyn painottaminen eivät ole ongelmattomia valintoja. Vaarana on menettää tieteen laaja-alaisuus ja että se heijastuu osaamiseen ja tutkimuksellisiin valmiuksiin.
- Ilman riittävää henkilöstöä TKI-panostukset valuvat hiekkaan.

Painopiste koulutuksen laatuun ja saavutettavuuteen

Tieteentekijät haluavat panostaa koulutukseen ja sen myötä tulevan osaamisen laatuun ja sisältöön.

Korkeakoulujen surkea opettaja-opiskelija-suhdeluku heikentää koulutuksen läpäisyä ja kuormittaa sekä opiskelijoita että opettajia. Tilanne on korjattava. Myös koulutuksen saavutettavuus kohenisi, kun opettajilla olisi enemmän resursseja tukea erilaisia oppijoita.

Opiskelijoiden hyvinvoinnin haasteisiin tarvitaan moniammatillista tukea, jonka saatavuutta on parannettava. Paine nopeaan valmistumiseen on monelle liian ahdistava. Kansainvälisiä opiskelijoita kuormittaa myös opintojen maksullisuus. Se lisää kiirettä valmistua - oman hyvinvoinnin kustannuksella.

Mahdollisuus jatkuvaan oppimisen ja osaamisen kehittämisen on turvattava uran ja elämän eri vaiheissa. Ne eivät saa olla vain varakkaiden etuoikeus. Ei ole mielekästä luoda rinnakkaista järjestelmää maksullista tutkintoa suorittaville avoimen korkeakoulutuksen opiskelijoille, joita saatettaisiin priorisoida kyvykkäiden tutkinto-opiskelijoiden ohitse.

Tohtoritutkinto valttina työmarkkinoilla

Tutkijakoulutetun työvoiman lisääminen voi olla hyvä tavoite. Sitä ei tule tehdä kuitenkaan nuorempien tutkijoiden työoloja ja palkkausta polkemalla, tai heikentämällä tohtorikoulutuksen laatua.

Nuorempien tutkijoiden suurimpia haasteita ovat työsuhteen jatkuva epävarmuus, epätyypilliset työn muodot ja muun muassa siitä johtuvat sosiaaliturvan katkokset, sekä alhainen ansiotaso.

Tohtorikoulutuksen laajentaminen edellyttää lisäystä perusrahoitukseen. Väitöskirjatyö pitää voida tehdä pääsääntöisesti työsuhteessa koko tutkinnon suorittamisen ajan. Perusrahoituksen on katettava myös kasvava ohjauksen tarve. Uraohjaustakin pitää saada tutkinnon suorittamisen aikana.

Ammattikorkeakoulujen roolista osana tohtorikoulutusta on vuonna 2040 yhteisymmärrys yli sektorirajojen. Tohtorikoulutusta on kehitetty olemassa olevien tutkintorakenteiden ja vaatimusten puitteissa vahvistaen yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyötä. Se on yhteiskunnallisesti vaikuttavaa, vastaa työelämän tarpeisiin ja on samalla tieteellisesti korkeatasoista.

Tohtorikoulutukseen hakeutuminen myös ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon pohjalta on sujuvaa. Väitöskirjatutkimusta tehdään laajasti myös osana ammattikorkeakoulujen TKI-toimintaa ja tälle väitöskirjatutkimukselle on olemassa selkeät, vaikuttavat ja toimivat rakenteet.

Tohtorintutkinnon on oltava valtti työmarkkinoilla ja tohtoreille tarjolla koulutusta vastaavia mielekkäitä uravaihtoehtoja eri sektoreilla. Merkittävä osa väitöskirjatutkijoista toivoo akateemista uraa korkeakoulussa tai tutkimuslaitoksessa. Tohtorikoulutuksen laajentamisessa on huolehdittava siitä, että myös korkeakouluissa on heille riittävästi tulevaisuuden työpaikkoja.

Tutkijanurien houkuttelevuutta parannetaan tarjoamalla vakituisia työsuhteita, kilpailukykyinen palkkaus, sekä aito mahdollisuus liikkua sektoreiden välillä. Myös vaikuttava, pitkäjänteinen T&K toiminta syntyy vakituisissa työsuhteissa.

Tohtorikoulutuksen käytänteitä voidaan tehostaa ilman että tutkinnon suoristusaikaa rajataan. Rajaaminen kaventaisi tieteen vapautta.

Vahva perusrahoitus tukee koko korkeakouluyhteisöä

Laadukas koulutus edellyttää vahvaa perusrahoitusta. On poliittinen arvovalinta taata julkisella rahoituksella riittävät resurssit koulutukselle. Jatkuvat ja nopeat muutokset korkeakoulujen rahoituksessa haittaavat niiden pitkäjänteistä toimintaa.

Tarvitsemme rahoituksesta parlamentaarisen sovun ja yli vaalikausien ulottuvan suunnitelman. Korkeakoulujen perusrahoituksen vahvistaminen edellyttää sekä julkisen rahoituksen lisäystä että rahoitusmallien ei-tulosperusteisuuden vahvistamista.

Vahva perusrahoitus sekä panostukset henkilöstöön ovat myös paras keino vahvistaa opetuksen ja tutkimuksen välistä yhteyttä. Panostukset pelkästään korkeakoulutukseen eivät ole yksinään vaikuttavia. On huolehdittava siitä, että laadukasta koulutusta ja sen myötä syntyvää osaamista ja valmiuksia saavutetaan läpi koulutusketjun aina varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen ja jatkuvaan oppimiseen.

Emme kannata tutkintoon johtavan koulutuksen maksullisuutta millään koulutusasteella. Vastustamme ehdotusta suorittaa kokonaisia tutkintoja maksullisesti avoimen korkeakoulutuksen kautta.

Avoimen väylää ja siirtymistä avoimista opinnoista tutkinto-opintoihin kannattaa sen sijaan kehittää. Tutkintojen ulkopuolisen täydennyskoulutuksen ja jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia voidaan laajentaa, jotta niitä voisi tehdä maksullisena esimerkiksi työn ohessa.

Kansainvälisten opiskelijoiden lukuvuosimaksujen tullessa voimaan täysimääräisinä on seurattava niiden vaikutuksia esimerkiksi opiskelijamääriin, koulutuksen järjestämiseen ja Suomen houkuttelevuuteen. Maksuista on luovuttava tai niiden tasoa alennettava, jos niillä nähdään olevan kielteisiä vaikutuksia suomalaisen koulutuksen vetovoimaan.

Ulkoinen rahoitus voi olla täydentävää rahoitusta jatkossakin ja vahvistaa osaltaan korkeakoulujen yhteistyötä esimerkiksi elinkeinoelämän kanssa.

T&K rahoituksessa turvattava tieteen laaja-alaisuus

Suomen on jatkossakin panostettava rohkeasti tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatiotoimintaan. T&K investointien neljän prosentin taso bruttokansantuotteesta on vähintään säilytettävä.

TKI-panostusten on turvattava tieteellisen toiminnan laaja-alaisuus sekä toiminnan eri tasojen keskinäinen ja vuorovaikutteinen dynamiikka. Innovaatioita ei synny ilman perustutkimusta. Kehitys- ja innovaatiotoiminta lisäävät tarvetta myös perustutkimukselle. Koulutus ja korkeakoulut ovat avainasemassa TKI-toiminnassa ja uuden osaamisen juurruttamisessa laajemmalle yhteiskuntaan. Siksi on tärkeää, että T&K rahoitusta

kohdennetaan suoraan korkeakoulujen toimintaan, ja kannustetaan monipuoliseen yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa.

Korkeakouluista vetovoimaisia työpaikkoja

Vuonna 2040 korkeakoulut ovat veto- ja pitovoimaisia työpaikkoja tieteentekijöille. Niissä on selkeät, kannustavat ja reilut urapolut koko henkilöstölle. Eri tehtävissä ja uravaiheissa työskennellään pääosin vakituisissa työsuhteissa. Palkat ovat kilpailukykyisiä ja palkkausjärjestelmä läpinäkyvä. Korkeakoulut ovat yhteisöjä, joissa vaalitaan ja vahvistetaan monimuotoisuutta, osallisuutta ja demokratiaa.

Vahvan perusrahoituksen turvin on panostettava niin korkeakoulujen akateemiseen kuin muuhunkin henkilöstöön: henkilöstöä on lisättävä ja uranäkymiä vahvistettava. Rekrytointien ja urakehityksen tulee perustua vastuulliseen arviointiin.

Vahva perusrahoitus tukee koko yhteisön ja siten myös opiskelijoiden hyvinvointia ja korkeakoulujen ydintehtäviä: opetusta, tutkimusta ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Hallinto- ja tukipalveluita tarjoavan henkilöstön rooli on keskeinen niin akateemisen henkilöstön kuin opiskelijoiden toiminnan sujuvuudessa. Muun muassa digitalisaatio ja tieteen avoimuuden onnistunut toteuttaminen edellyttävät osaavaa henkilöstöä.

Kansainvälisissä osaajissa iso potentiaali

Tiede on perusluonteeltaan kansainvälistä ja ylirajaista. Korkeakoulutus, tiede ja tutkimus ovat avainasemassa Suomen kansainvälistymisessä ja kansainvälisten osaajien houkuttelussa maahamme. Ulkomaisten opiskelijoiden ja henkilökunnan rekrytointi on tehtävä eettisesti ja annettava heille todellinen kuva Suomen toimeentulo- ja työmahdollisuuksista sekä kielitilanteesta.

Korkeakoulujen on panostettava yhdessä elinkeinoelämän ja julkisen sektorin kanssa enemmän kansainvälisten osaajien kotoutumisen tukeen ja Suomen pitovoiman vahvistamiseen.

Mielekkäät uranäkymät ovat tärkein edellytys sille, että kansainväliset osaajat jäävät maahamme. Uramahdollisuuksia ja perehdytystä suomalaiseen työelämään on vahvistettava.

Kotimaisten kieltemme opetustarjonta on turvattava ja kansainvälisillä opiskelijoilla ja henkilöstöllä tulee olla aidosti mahdollisuus opiskella niitä osana opintoja tai työaikaa ilman, että se lisää yksilön kuormitusta. Myös muilla työpaikoilla tapahtuvaa kielten oppimista on tuettava ja kannustettava.

Sujuva kansainvälinen liikkuvuus tärkeää

Suomen ja korkeakoulujen on satsattava enemmän myös siihen, että meiltä lähdetään maailmalle keräämään kansainvälistä kokemusta, osaamista ja verkostoja – ja palataan takaisin Suomeen. Liikkumisen Suomesta ja Suomeen on oltava sujuvaa. Kansainvälinen liikkuvuus ja verkostoituminen eivät saa olla yksikön riski.

Kansainvälisyyttä edistetään parhaiten siten, että organisaatiot ja järjestelmät tukevat yksilöitä siihen. Rahoitusinstrumenteissa ja liikkuvuusohjelmissa on huomioitava ihmisten

moninaisuus, kuten perheellisten tai erityistarpeiden tuki. Kiire valmistua ei saa olla este kansainvälisen kokemuksen hankkimiselle. Kansainvälisyyden ja liikkuvuuden tulee perustua mahdollisuuksiin, ei pakoon.

Duaalimallissa tiiviimmin yhteistyötä

Kannatamme duaalimalliin pohjautuvaa korkeakoulujärjestelmää myös jatkossa. Molemmilla korkeakoulusektoreilla on oma tärkeä tehtävänsä.

Korkeakouluja tulee kuitenkin kannustaa tiiviimpään sektorirajatkin ylittävään yhteistyöhön (AMK/YO). Korkeakoulujen rahoitusmalleja on uudistettava ja perusrahoitusta vahvistettava siten, että vähennetään korkeakoulujen keskinäistä kilpailua, mahdollistetaan profiloituminen omille vahvuusalueilleen ja vahvistetaan yhteistyön mielekkyyttä.

Korkein opetus perustuu tutkimukseen. Kullakin korkeakoululla on oltava tehtävänsä ja profiilinsa mukainen elinvoimainen koulutus- sekä tutkimus- ja kehittämistoiminta.

Tieteentekijät tulevaisuuden tekijöinä yhteiskunnan hyväksi

Suomen monipuolinen korkeakoulujärjestelmä, tieteen arvostus, vahva akateeminen vapaus, luonteva kansainvälisyys ja pitkäjänteinen TKI-politiikka tekevät Suomesta kansainvälisesti houkuttelevan tiedemaan. Tieteentekijöiden toimintaedellytykset rakentuvat sekä aineettomista että aineellisista resursseista.

Tieteen vapauden kunnioittaminen sekä vahvistuva rahoitus ovat paras tae sille, että tieteentekijät voivat (jatkossakin) luoda uutta tietoa ja tarjota ratkaisuja yhteiskuntamme moninaisiin haasteisiin, niin paikallisesti kuin globaalisti.

Tieteentekijät haluavat toimia yhteistyössä ja kestävällä tavalla ympäristön ja yhteiskunnan hyväksi.

